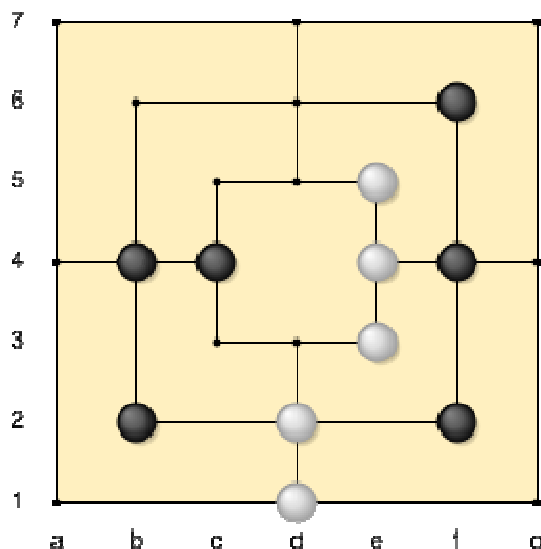
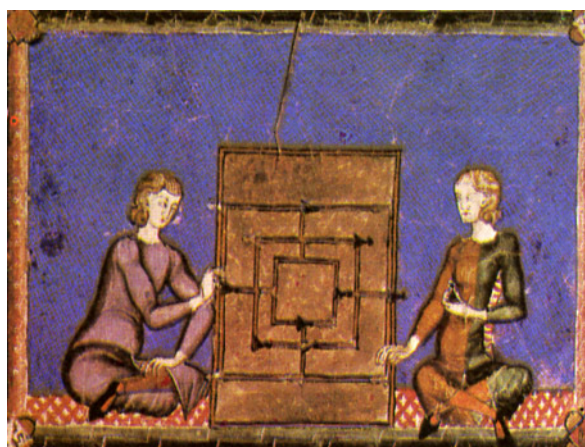

Het molenspel

Speelbord van het molenspel

Het molenspel is een eeuwenoud bordspel. Het wordt ook wel morris genoemd of uitgebreider: Nine men's morris.

Nine men's morris, 1283

Burgstall Teufelsstein bij Liechtenstein

Geschiedenis

Het speelbord is aangetroffen in een dakplaat van een tempel in Kurna in Egypte die omstreeks het jaar 1400 voor Christus werd gebouwd. Ook bij opgravingen in Troje werd het diagram aangetroffen en in Ierland in het graafschap Wicklow is een gravure in een uit de bronstijd afkomstige steen aangetroffen. Deze werd waarschijnlijk door handelslieden uit Griekenland en Fenicië naar Noord-Europa gebracht. Eeuwen later gebruikten ook de Vikingen hetzelfde speelborddiagram. In een negende-eeuws scheepsgraf (Gokstadschip) dat rond 900 werd gevonden in Noorwegen, is een molenspelbord aangetroffen. Het huidige speelbord is precies hetzelfde als dat van eeuwen terug.

In de literatuur wordt ook regelmatig melding gemaakt van “Morris”. In het Boek der spelen van koning Alfonso de Wijze wordt het vermeld, maar ook in de Talmoeed en in Een midzomernachtsdroom van Shakespeare komt het voor. In middeleeuwse geschriften uit Frankrijk, Engeland en Duitsland verschijnt het spel ook regelmatig.

De naam Morris is waarschijnlijk de middeleeuwse Engelse versie van het merills of morell zoals de vroege middeleeuwse versies in Frankrijk heetten. Doordat men verschillende versies ging spelen, ontstonden er nine men’s morris, three men’s morris, enzovoort.

Spelregels

Het spel heeft twee spelers, elk van de spelers krijgt negen pionnen, de één zwart, de ander wit. Het spel wordt gespeeld op de 24 punten (kruisingen en hoeken van de lijnen) op het speelbord. Er wordt geloot voor de eerste beurt.

Spelverloop

Het spel verloopt in drie fasen:

1. Het zetten - de spelers zetten om de beurt een pion op de punten (kruisingen en hoeken van de lijnen)
 2. Het verschuiven - de pionnen kunnen worden verschoven: de pionnen mogen over een lijn op een aangrenzend vrij punt geplaatst worden.
 3. De eindfase - zodra een speler nog maar drie pionnen heeft, mag hij met zijn pionnen “springen”: de speler mag nu per beurt een pion naar willekeurig welk punt laten springen. Zodra hij nog een pion verliest heeft hij het spel verloren.
- N.B. deze derde fase wordt niet altijd op deze wijze gespeeld. In sommige varianten wordt het “springen” niet toegestaan.

Molentje maken

Per beurt mag een speler één pion op het bord plaatsen, of als alle pionnen op het bord staan, één pion verplaatsen volgens de regels genoemd onder spelverloop.

Het is de bedoeling om bij het plaatsen en verschuiven van de pionnen een zogenaamd “molentje” te maken. Dat wil zeggen drie pionnen, van de eigen kleur, op een rij (aangrenzende punten op een lijn). Op het moment dat een speler een “molentje” maakt, mag hij een pion van de tegenstander uit het spel nemen, te beginnen met stenen die “los” staan. Dat wil zeggen: pionnen die in een “molentje” staan, mogen niet worden verwijderd, als er nog stenen staan die geen deel uitmaken van een “molentje”. Een pion die is verwijderd, kan niet worden teruggebracht in het spel.

Men kan een “molentje” openen door een van de drie pionnen eruit te schuiven. Wordt die pion later weer teruggebracht, dan is er weer een “molentje” ontstaan en mag er weer een pion van de tegenstander worden weggenomen.

Het spel is afgelopen wanneer een speler nog maar twee pionnen overheeft of wanneer een van de spelers geen verschuivingen meer kan doen vanwege een blokkade van zijn tegenstander.

Strategie

De rode pionnen op de afbeelding hiernaast vormen een zogenaamde wisselmolen. Dit betekent dat de rode speler elke beurt opnieuw zijn ene “molentje” kan openen en daarbij zijn andere sluiten. Hiermee heeft hij een situatie gecreëerd waarin hij snel de pionnen van zijn tegenstander kan elimineren.

Vooral aan het begin van het spel is het van belang om een grote bewegingsvrijheid voor zijn pionnen te bewerkstelligen. Snel “molentjes” maken is in dit stadium minder belangrijk.

De vier kruispunten in het midden zijn erg in trek bij slimme spelers, de hoekpunten worden liever gemeden.

Het aantal geldige posities wordt geschat op ongeveer 1010, het aantal mogelijke spelverlopen is ongeveer 1050. In oktober 1993 loste Ralph Gasser het molenspel op: hij bewees dat het in remise eindigt als beide spelers volmaakt spelen. Gasser ontwikkelde ook een computerprogramma genaamd Bushy dat wordt gezien als de sterkste speler ter wereld.

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Molenspel>

Baksteen met molenspel

Deze vrij grote, laat-middeleeuwse baksteen, komt uit de Martinikerk te Groningen.
Er is een molenspel ingekrast.

Getuige de opstaande randjes is dat inkrassen niet gebeurd toen de baksteen al gebakken, of een flink gedroogde groenling was. Nee, dat geschiedde in het stadium van natte vormeling, die nog maar pas op de droogplaats in de open lucht lag. En gezien de voren eerder met een spijker dan met een mes.

Voor een eigendoms- of adresseringsmerk lijkt me zo'n molenspel iets te bewerkelijk. Ik denk dat tichelaars het inkrasten, omdat ze dat spelletje wilden spelen.

Een deel van het spel lijkt a) weggeslagen of b) weggedrukt. Bij mogelijkheid b) betrapte de baas van het tichelwerk misschien een paar lanterfantende knechten. Met een haastige veeg van zijn onderarm probeerde een van die spelers dan zijn ondeugden luiheid en speelzucht te verdoezelen. Maar tevergeefs.

Hoe dan ook, het molenspel was populair. Er zijn wel meer van dit soort inscripties gevonden. In Eindhoven stond een molenspel op een dakleij van een kerk, in Enkhuizen was het ingekrast in de stenen van een historische gevangenisvloer. Zoals uit de Nederlandse, de Engelse en de Duitse Wikipedia blijkt, waren de Egyptenaren, oude Chinezen, Grieken, Kelten, Romeinen en Vikingen er al dol op. In Europa taande de populariteit pas aan het begin van de negentiende eeuw.

<http://gelkinghe.web-log.nl/>

7-7-2009

Spelregels molenspel

Doel van het spel

Zorg dat je tegenstander minder dan 3 stenen overhoudt of dat je tegenstander niet meer kan zetten. Er zijn drie fases in het spel (plaatsen en verplaatsen). In elke fase kun je stenen van je tegenstander verwijderen als je 3 op een rij maakt (horizontaal of verticaal), dit wordt een molen genoemd. Elke keer als je een molen vormt, mag je een steen van je tegenstander verwijderen (behalve als deze onderdeel van een eigen molen is, tenzij alle stenen van je tegenstander onderdeel van een molen zijn).

Het molenspel is een van de oudst bekende spellen en bekend in meerdere Europese landen onder verschillende namen: Nine Men Morris, Mühle, Mill en Merrelles.

Fase 1: het plaatsen van de stenen

Allereerst moet de spelers om de beurt elk een steen op het bord plaatsen op de kruisingen tussen horizontale en verticale lijnen (aangegeven met een stip). Deze fase stopt zodra elke speler 9 stenen heeft geplaatst.

Fase 2: het verplaatsen van de stenen

Als elke speler zijn 9 stenen heeft geplaatst, begint de 2e fase. Bij elke beurt mag de speler een steen verplaatsten naar een naastgelegen vrije plek. Ook hier geldt weer als je een molen vormt, mag je een steen van je tegenstander verwijderen.

Fase 3: het verplaatsen van de stenen bij minder dan 4 stenen.

De derde fase begint wanneer iemand slechts 3 stenen overheeft. Bij elke zet mag degene dan naar elke vrije plek zetten in plaats van de naastgelegen plek.

Einde van het spel

Je wint het spel als je tegenstander minder dan 3 stukken overheeft of geen geldige zet meer overheeft.

Strategie

Een tactiek die effectief is gedurende het spel is om 3 hoekpunten proberen te krijgen binnen hetzelfde vierkant. Dit geldt vooral gedurende de 1e fase wanneer er nog niet zoveel stenen op het bord staan. Dit verhoogt de kans om een molen te vormen vroeg in het spel.

Tactiek is pas echt van belang in het middenspel. Het vormen van een molen, en dan een steen er uit halen in de ene beurt en het weer maken van een molen de volgende beurt (met die verplaatste steen), resulteert in het verwijderen van een steen van je tegenstander om de 2 beurten. Een nog betere variant is het vormen van een constructie waarbij een steen uit een molen halen betekent dat je direct weer een molen vormt. Een steen kan dus elke beurt een molen vormen waarbij je elke beurt dus een steen van je tegenstander verwijdert.

Remise regels

Sommige partijen eindigen onbeslist: remise. Dan kunnen beide spelers niet meer winnen, tenzij de tegenstander een fout maakt, maar het is niet toegestaan om daarop te wachten door eindeloos door te spelen. Officieel is het remise

- * als: beide spelers het overeenkomen.
- * als 3 keer dezelfde stelling voorkomt.
- * als er bij 50 opeenvolgende beurten geen molen wordt gevormd.

Kleine vondst, grote ontdekking

Het koor van de middeleeuwse Sint-Catharinakerk in Eindhoven

Een verslag van het verkennend archeologisch onderzoek in februari en maart 2002

In één daklei staan lijnen gekrast, die van het molenspel zijn, maar het is maar half gevonden. Het molenspel is een oud bordspel voor twee personen. Het wordt gespeeld op de 24 hoekpunten van drie in elkaar liggende vierkanten, die loodrecht halverwege elke zijde met een lijn met elkaar zijn verbonden en die op het bord staan aangegeven. Iedere speler krijgt negen stenen van verschillende kleur, waarbij het de bedoeling is drie stenen op één rij te krijgen (een molentje). Elke keer wanneer een speler een molentje maakt, mag een steen van de tegenstander worden weggenomen.

Aannemelijk is dat dit stukje daklei uit de opgraving als spel is gebruikt toen het kerkgebouw gedurende de Franse tijd een niet-kerkelijke functie had.

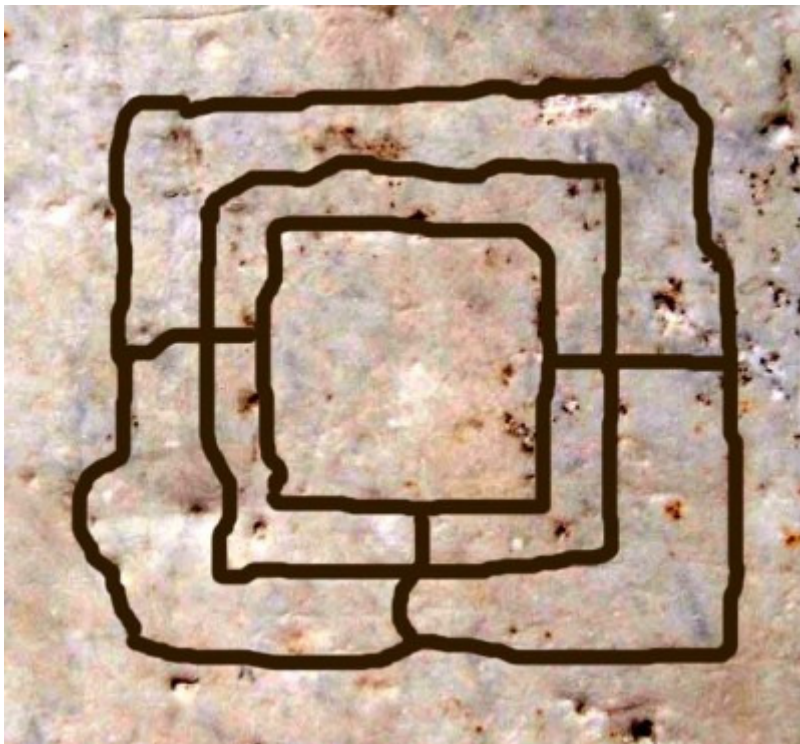
Het speelbord is aangetroffen in een dakplaat van een Tempel in Kurna in Egypte die omstreeks het jaar 1400 voor Christus werd gebouwd. Ook bij opgravingen in Troje werd het diagram aangetroffen en in Ierland in het graafschap Wicklow is een gravure in een uit de bronstijd afkomstige steen aangetroffen. Deze werd waarschijnlijk door handelslieden uit Griekenland en Phoenicië naar Noord-Europa gebracht. Eeuwen later gebruikten ook de Vikingen hetzelfde speelborddiagram. In een 9e eeuwse scheepsgraf (Gokstadschip) dat rond 1900 werd gevonden in Noorwegen, is een molenspel-bord aangetroffen.

Het huidige speelbord is precies hetzelfde als dat van eeuwen terug.

Stadsgevangenis

De stadsgevangenis stamt in zijn huidige vorm uit 1612. De onderste drie cellen zijn echter ouder volgens een inscriptie in de linkercel. Het lijkt erop dat het gebouw over deze cellen heen is gebouwd. De gevangenis is in originele staat. In de cellen zijn nog de tekeningen en teksten van gevangenen te zien. In de vloeren hebben ze schaakborden en speelborden van het zo genaamde 'molenspel' gekrast. Het gebouw staat waarschijnlijk zo scheef omdat het op het oude talud van de Westfriese Omringdijk gebouwd is. Op dit moment gebruikt de Vereniging Oud Enkhuizen de gevangenis om er kleine exposities in te verzorgen

Het molenspel: zeker spel dat met 18 schijven in twee kleuren gespeeld werd

The Nine Men's Morris is filled up with mud.

- William Shakespeare, A Midsummer Night's Dream (Act 2, Scene 2)

verzameld door B. D. Poppen 8-7-2009

Deze pagina is onderdeel van de homepage van B. D. Poppen.

<http://www.bdpoppen.nl>